ОСОБЛИВОСТІ СУСПІЛЬНОЇ НЕБЕЗПЕКИ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ МАЙНА, ОДЕРЖАНОГО ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ, ВЧИНЮВАНОЇ З ВИКОРИСТАННЯМ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ

САМОЙЛОВ Євген Юрійович - аспірант кафедри кримінально-правових дисциплін юридичного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

ORCID iD: 0009-0004-2498-3096

УДК 343.5

DOI: https://doi.org/10.71404/NP.2025.2.19

У сфері фінансової активності набувають популярності віртуальні активи. Вони мають багато переваг, які роблять їх привабливими для використання (децентралізація, швидкість транзакцій, зниження витрат, прозорість, доступність, безпека інвестування, глобальність, безпосередній контроль користувачів). Як і інші досягнення науково-технічного прогресу, віртуальні активи застосовуються і в кримінально протиправній діяльності. Ці нові технології вже використовуються для відмивання коштів, отриманих злочинним шляхом. Такі новітні форми легалізації кримінальних капіталів характеризуються підвищеним ступенем суспільної небезпечності, оскільки підвищують ефективність приховування і зменшують можливості виявлення правоохоронними органами. Зазначені обставини слід враховувати при застосуванні кримінальної відповідальності за ст. 209 Кримінального кодексу України.

Ключові слова: суспільна небезпечність, відмивання коштів, легалізація, кримінальна відповідальність, віртуальні активи.

Постановка проблеми

Україна наразі перебуває в стадії реформування системи фінансового контролю як складового елементу інституту попередження легалізації (відмивання) майна, одержаного в кримінально протиправний спосіб. У цьому зв'язку уваги й оцінки з боку фахівців з кримінального права потребують зміни, які відбуваються на глобальному рівні у фінансово-економічній сфері.

Розвиток сучасних економік у цілому й рух фінансів зокрема сьогодні складно уявити без системи блокчейн, онлайн банкінгу, миттєвих переказів, у тому числі закордон за допомогою системи SWIFT. Технологічний прогрес у цій сфері не зупиняється, про що свідчить популяризація криптоактивів, NFT, створення нових торгових (товарних та крипто-) бірж тощо. Віртуальні активи (криптовалюти, токени та інші цифрові цінності) мають багато переваг, які роблять їх дуже привабливими для використання. До їхніх «плюсів» належить децентралізація (адже вони базуються на блокчейн-технологіях, які не передбачають існування центрального органу, котрий контролює операції, а це зменшує ризик монополізації та підвищує прозорість); швидкість транзакцій (із віртуальними активами вони виконуються помітно набагато швидше, ніж традиційні банківські перекази, особливо це стосується міжнародних платежів); зниження витрат (бо відсутність посередників дозволяє суттєво зменшити комісії за транзакції порівняно з банківськими чи іншими фінансовими послугами); прозорість (адже інформація про всі транзакції записується в блокчейн, чим забезпечується її доступність для перевірки, а також ускладнює шахрайство); доступність (бо будь-хто з доступом до мережі Інтернет може користуватися віртуальними активами, навіть якщо поруч відсутні установи, які надають традиційні банківські послуги); безпека (завдяки використанню криптографії транзакції та зберігання активів є добре

захищеними від несанкціонованого доступу); можливість інвестування (багато віртуальних активів використовуються як засоби інвестування з потенціалом ризикованого, але високого доходу); глобальність (віртуальні активи можуть використовуватися в будь-якій країні без необхідності конвертації у місцеву валюту, що спрощує міжнародні операції); безпосередній контроль користувачів (вони не мають потреби для контролю над своїми активами звертатися до банків чи інших фінансових установ). Наведений перелік розширюватиметься в ході прогресу цифрових фінансових технологій[1, с. 7].

Як відомо, продукти прогресу (і створення блокчейн-технології аж ніяк не є винятком) дуже швидко оцінюють й застосовують для своїх потреб найбільш активні члени суспільства, зокрема й ті, які схильні до порушення законів. Фахівцями в галузі кримінального права та кримінології давно помічено, що наукові й технічні здобутки людства детермінують, серед іншого, виникнення нових кримінальних загроз або суттєві видозміни інших[2, с. 81]. Так, наприклад, з кінця XX ст. розвиток комп'ютерних технологій створив передумови для вчинення нових, недоступних до того часу злочинів як всередині країни, так і на міждержавному рівні[3, с. 162]. У ході науково-технічного прогресу відбувається використання його досягнень й при учиненні раніше відомих злочинів[4, с. 256–261]. Отже, суб'єктам, відповідальним за реалізацію кримінальної політики, слід оперативно реагувати на зміни в умовах життя суспільства, які мають криміногенний потенціал. Слід сказати, що вітчизняний законодавець має в цьому питанні певний досвід. Наприклад, усвідомивши свого часу підвищену небезпеку такого нового виду кримінального правопорушення проти власності, як шахрайство (яке в цілому є відомим сотні років), «удосконалене» використанням новітніх (комп'ютерних) технологій, у відповідній нормі (ст. 190 Кримінального кодексу (далі – КК) України) законодавець цілком обґрунтовано сконструював кваліфікований склад (а отже, й підвищив міру кримінальної відповідальності) – «вчинення шахрайства шляхом незаконних операцій з використанням електронно-обчислювальної техніки» (наразі воно карається позбавленням волі на строк від трьох до восьми років, тобто значно суворіше, аніж «просте», некваліфіковане шахрайство)[5].

«Продуктом» науково-технічного прогресу є й віртуальні активи. Наразі їх поняття розкрите у Законі України № 361-IX «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»: це цифрове вираження вартості, яке можна торгувати або переказувати в цифровому форматі і яке може використовуватись для платіжних або інвестиційних цілей[6].

Попри зручність віртуальних активів для бізнесу та інвесторів, їх обіг в Україні належним чином не урегульовано. Хоч наша країна належить до числа тих, на території яких фактичне використання віртуальних активів набуло широкого поширення, але спеціальний (профільний) регуляторний нормативно-правовий акт із цього питання в нашій державі не діє. Закон України від 17 лютого 2022 року № 2074-IX «Про віртуальні активи» ухвалений парламентом і підписаний Президентом України більш ніж три роки тому. Але (принаймні, на час написання цієї статті) він «очікує» дня набрання чинності законом України про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування операцій з віртуальними активами, з яким має синхронізуватися[7]. Отже, остаточно офіційно визначеного економічного і правового статусу віртуальні активи в Україні наразі не мають. Втім, кримінально активній частині населення немає потреби в офіційному регулюванні нових досягнень науки і техніки. Злочинці більш оперативно адаптуються до їх переваг. Так сталося й із впровадженням віртуальних активів у кримінальні практики. Нові фінансові інструменти й технології вже використовують як діячі напівлегального «тіньового» бізнесу, так і представники криміналітету (як економічного, так і більш небезпечного – з числа терористів, торговців наркотиками, зброєю, іншими забороненими предметами й послугами тощо). Зокрема, ними вони активно застосовуються для

відмивання коштів, отриманих злочинним шляхом. Як зазначають фахівці провідного національного «антилегалізаційного» органу – Державної служби фінансового моніторингу України, «фінансова сфера, завдяки розвитку нових продуктів та технологій, надає злочинцям нові практики дистанційного способу вчинення злочину як уреальному світі, так і у віртуальному»[8, с. 22].

Стан дослідження проблеми

Кримінально-правові аспекти протидії легалізації одержаного кримінально протиправним шляхом майна була досліджена значною кількістю вітчизняних науковців (такими, зокрема, як А.В. Айдинян, П.П. Андрушко, А.С. Беніцький, В.І. Борисов, М.В. Бондарєва, Н.О. Гуторова, О.О. Дудоров, М.В. Корнієнко, В.О. Навроцький, В.М. Попович, Ю.Г. Старовойтова, Т.М. Тертиченко, Г.О. Усатий, О.О. Чаричанський та інші). Втім, через новизну феномену відмивання кримінальних коштів, вчинюваного з використанням віртуальних активів, його кримінально-правові аспекти наразі описано мінімально і, незважаючи на наявні наукові дослідження проблеми в цілому, обрана тематика лише набуває актуальності.

Мета і завдання дослідження

З урахуванням зазначеного вище, мета й завдання цієї публікації полягають в оцінці суспільної небезпечності нових форм відмивання (легалізації) кримінальних коштів (а саме пов'язаних із використанням віртуальних активів).

Наукова новизна дослідження полягає у визначенні напрямів подальшого використання одержаних знань у процесі кримінально-правової охорони національної і міжнародної економіки.

Виклад основного матеріалу

Як було наголошено вище, створені на основі технології блокчейн віртуальні активи стали привабливим «інструментом» вчинення актів легалізації злочинно надбаного майна. І це не дивно. Навіть популяризатори криптовалют визнають, що поширення цих фінансових інструментів створює для держав проблеми в царині протидії злочинності, бо, зокрема, анонімізує учасників ринкових відносин [1, с. 131]. Тому використання технологій такого типу є максимально привабливими для осіб, зацікавлених у непідконтрольних органам влади фінансових операціях, розміщенні і переміщенні активів, і перш за все – у транскордонних операціях. Для певної частини населення планети мотивацією до таких дій є прихильність ідеям на кшталт «лібертаріанства», бажання ухилитися від підзвітності державі, мінімізувати контакти з державними інститутами фіскального контролю. У такому випадку віртуальні активи створюють сприятливі умови для приховування доходів від держави, у юрисдикції якої вони перебувають, тобто для ухилення від сплати податків. Водночас, для деякої іншої частини користувачів нових фінансових інструментів вони стали саме способом приховування фінансових операцій з майном, отриманим злочинним шляхом, тобто віртуальні активи використовуються не стільки для приховування від фіскальних інституцій, а перш за все – від органів безпеки й охорони правопорядку, від органів кримінальної юстиції (національних й міжнародних). Цей продукт науково-технічного прогресу стає засобом маскування слдів кримінальних правопорушень, прибутку від злочинних бізнесів, анонімізації зберігання і руху кримінальних активів, фінансування високонебезпечних практик (наприклад, тероризму), забезпечення угод щодо незаконних товарів і послуг, які переслідуються за законом про кримінальну відповідальність. На цім злочинці успішно користуються перевагами віртуальних активів, перерахованими на початку цієї публікації, бо провадять фінансові операції швидко, ефективно, вигідно, анонімно та поза публічним контролем й без адміністративних чи державних кордонів. Через особливості блокчейн-технологій виявляти й розкривати такі дії та осіб, які їх вчиняють, правоохоронним органам вкрай складно. Примітно, що під час першого в історії розслідування незаконних оборудок (торгівлі наркотичними засобами) із використанням віртуального активу «біткойн» оперативні працівники

Міністерства внутрішньої безпеки США, навіть затримавши торговця, який використовував для розрахунків зазначену криптовалюту, й схиливши його до співробітництва зі слідством, не одержали можливості довідатися інформацію про покупців, адже технологія блокчейн приховувала особисті дані власника біткойн-адреси[1, с. 135–136].

Наведені вище обставини зумовлюють потребу замислитися над особливостями суспільної небезпечності легалізації майна, одержаного злочинним шляхом, яке вчиняється із застосуванням віртуальних активів, зокрема оцінити, чи суспільна небезпека зазначених вище новітніх кримінальних практик така сама, як і притаманна «традиційним» способам легалізації кримінальних капіталів.

Формально-матеріальна формула для кримінального правопорушення будь-якого виду сформульована законодавцем у ч. 1 ст. 11 КК України та однозначно вказує на те, що воно, серед іншого, завжди є діянням суспільно небезпечним[5]. Суспільну небезпечність як іманентну властивість певних типових актів людської поведінки фахівці визначають, зокрема, так: вони або спричиняють тяжку шкоду об'єктам кримінально-правової охорони або ставлять їх під реальну загрозу заподіяння такої шкоди[9, с. 91].

Питання суспільної небезпеки діяння в кримінальному праві виникає і вирішується на різних рівнях узагальнення. Передусім суспільна небезпека певної поведінки стає предметом оцінки під час вирішення питання щодо доцільності впровадження (оголошення) на загальнодержавному рівні кримінальної відповідальності за неї, тобто криміналізації (під якою розуміють процес та результат виявлення суспільно небезпечних форм поведінки особи, визнання допустимості, можливості й доцільності кримінально-правової боротьби з ними (протидії їм) та закріплення їх у законі як кримінально протиправних і кримінально караних)[10, с. 62]. На цьому рівні суспільну небезпеку певної поведінки оцінює законодавець. Це – абстрактна оцінка суспільної небезпечності, «оцінка потенційної суспільної небезпечності діяння… в процесі правотворчості»[11, с. 106]. У межах реалізації кримінальної політики вона відповідає функції формування запиту, коли суб'єкти вищих владних повноважень усвідомлюють певну проблему і обирають спосіб її вирішення кримінально-правовими засобами[12, с. 203–204]. Виходячи з фактичного стану кримінально-правового регулювання бачимо, що суспільну небезпеку легалізації кримінальних коштів український законодавець визнав десятки років тому. Унаслідок цього, власне, відбулася її криміналізація на національному рівні, результатом якої є нині чинна ст. 209 КК України. Це було зроблено під тиском зовнішніх та внутрішніх факторів. Так, за висновками О. Дудорова й Т. Тертиченко, криміналізація відмивання «брудних» доходів зумовлена, по-перше, потребою протидіяти новим суспільно небезпечним діянням, які виникли в умовах нової моделі економіки (у тому числі – й таким, як легалізація злочинно набутих коштів), по-друге, як слушно наголошують зазначені автори, «відмивання майна, здобутого злочинним шляхом, є типовим конвенційним злочином, тобто діянням, криміналізація якого відбулась у зв'язку зі вступом України в коло держав-учасниць відповідних міжнародно-правових документів»[13, с. 40].

Як підкреслює М. Панов, суспільна небезпечність кримінального правопорушення є складним соціально-правовим явищем. Воно обумовлене всією сукупністю об'єктивних і суб'єктивних ознак, притаманних цьому виду девіантної поведінки – її об'єктом (його характером та значенням), предметом, характером діяння, способом, знаряддями й засобами, які використовуються для посягання, його місцем, часом й обстановкою вчинення злочину, формою та видом вини, її предметним змістом, цілями та мотивами вчинення правопорушення[14, с. 942]. Ця властивість кримінальних правопорушень є варіативною, динамічною, а критеріями її виміру є характер і ступінь. Перший показник (характер) є якісним та залежить від цінності, важливості об'єкта кримінального правопорушення. Другий (ступінь) є кількісним та зумовлюється сумою характеристик конкретного посягання (місцем, способом, обстановкою, знаряддям,

мотивом, кількістю наслідків тощо)[11, с. 106–107].

Ступінь суспільної небезпечності кримінального правопорушення, таким чином, оцінюється здебільшого в конкретних ситуаціях спеціально уповноваженими на застосування кримінального закону суб'єктами (судом, прокурором, органами досудового розслідування). Предметом оцінки фахівців, дотичних до застосування ст. 209 КК України, стає, зокрема, розмір (масштаб) загроз для охоронюваних законом об'єктів, які несе конкретний акт відмивання коштів, одержаних злочинним шляхом. Саме таку (конкретизовану) суспільну небезпечність має на увазі законодавець, називаючи серед загальних засад призначення покарання у ч. 1 ст. 65 КК України вимогу враховувати «ступінь тяжкості кримінального правопорушення», а серед підстав звільнення від відбування покарання з випробуванням (ч. 1 ст. 75 КК України) – «тяжкість кримінального правопорушення»[5].

Суспільна небезпечність легалізації коштів чи іншого майна, одержаних кримінально протиправним чином, владою вже виявлена, оцінена та «зареєстрована» у диспозиціях та санкціях ст. 209 КК України. Це означає, що суспільно небезпечними визнаються будь-які акти легалізації коштів чи майна кримінального проходження, вчинені будь-яким способом. Зокрема, цей висновок поширюється і на соціальну оцінку актів такої легалізації, вчинюваних із використанням віртуальних активів. На цім, виходячи з місця розташування зазначеної статті в структурі Особливої частини КК України, передбачене нею діяння наразі офіційно визнане кримінальним правопорушенням проти економіки (у сфері господарської діяльності). Справді, кримінальні практики легалізації (відмивання) майна завдають значної шкоди перш за все саме економічній системі, економічній стабільності України. Кошти, отримані від реалізації «відмитого» майна, потрапляють у національну економіку й порушують баланс здорової ринкової конкуренції (адже їх одержано не з легальних джерел доходу, тобто без податкового тягаря й фінансового контролю). Їх вливання в економіку сприяє інфляційним процесам, створює поле для інших деформацій економічних процесів. Втім, небезпека (суспільна небезпечність) таких діянь пояснюється не лише цими чинниками. Так, практики легалізації кримінальних коштів зміцнюють організовану злочинність, адже надають змогу її представникам формувати власні фонди та поширювати свій вплив на суспільні процеси, фінансувати інші кримінальні операції. «Брудні» кошти використовуються й з корупційною метою – для підкупу службових осіб, впливу на їх рішення та дії. Зрештою, нездатність держави ефективно мінімізувати обсяги відмивання злочинно отриманих доходів шкодить її міжнародній репутації (аж до ризику потрапляння у т.зв. «чорний список» FATF (Групи з фінансових заходів) та може стати підставною для застосування міжнародних санкцій і припинення інвестицій. Останнє для України, яка четвертий рік перебуває у стані повномасштабної війни з росією та у зв'язку з цим значною мірою залежить від міжнародної фінансової допомоги, є життєво небезпечним.

Викладені вище міркування дозволяють підкреслити, що загрози від легалізації кримінальних капіталів мають багатовимірний характер. Водночас, найбільш складним і найменш ефективним контроль за фінансово-економічною ситуацією в державі стає у випадку поширення легалізації «брудних» коштів з використанням новітніх технологій блокчейну та віртуальних активів зокрема. Як відзначено у цитованому вище джерелі (розробленому Державною службою фінансового моніторингу України), «анонімність, пов'язана з віртуальними активами, … приваблює злочинців, які використовують такі активи для відмивання доходів від низки злочинів, таких, як торгівля наркотиками, незаконна контрабанда зброї, шахрайство, ухилення від сплати податків, кібератаки, ухилення від санкцій, експлуатація дітей та торгівля людьми»[8, с. 82]. Зазначені обставини дозволяють сформулювати наступне твердження: а) вчинюване з використанням віртуальних активів відмивання кримінально одержаних коштів за характером суспільної небезпеки відповідає цій властивості кримінального порушення, передбаченого

ст. 209 КК України; б) за ступенем суспільної небезпеки така форма легалізації, яка стає типовою, відрізняється від традиційних актів таких кримінальних практик у бік підвищення загроз для економіки, міжнародного іміджу держави та правосуддя. Додатково небезпечності таким новітнім надає висока ефективність приховування від контролю й виявлення операцій з легалізації коштів, одержаних злочинним шляхом, у яких застосовано віртуальний актив. Таким чином, ці акти легалізації вимагають адекватної кримінально-правової оцінки та відповідної їхній небезпеці міри й ступеню суворості кримінально-правового впливу.

Висновки

Підвищена суспільна небезпека легалізації майна, одержаного злочинним шляхом, вчинюваної з використанням віртуальних активів, дозволяє поставити на обговорення питання про застосування більш суворих засобів і меж кримінально-правового впливу. Наразі, за чинної редакції ст. 209 КК України, це може відбуватися при визначенні виду і розміру заходу кримінально-правового характеру в межах, визначених санкціями зазначеної статті (врахування ступеня небезпеки таких новітніх форм при призначенні покарання чи звільнення від нього). У перспективі ж може бути поставлене питання про передбачення цього способу як кваліфікуючої ознаки в межах ст. 209 КК України.

Література

1. Popper N. Digital Gold: Bitcoin and the nside Story of the Misfitsand Millionaires Tryingto Reinvent Money. New York:Harper Paperbacks. 2015. XV, 398 P.

2. Борисов В. І. НТП і питання кримінально-правової охорони безпеки виробництва. Правова держава: республік. міжвідом. зб. наук. пр. Київ, 1992. Вип. І. С. 80–86.

3. Козич І. В. Захист інформаційних комунікацій засобами політики в сфері боротьби зі злочинністю. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Наука кримінального права в системі міждисциплінарних зв'язків» (м. Харків, 9-10 жовтня 2014 року). Харків, 2014. С. 161–164.

4. Пащенко О.О. Соціальна обумовленість закону про кримінальну відповідальність: монографія. Х.: Юрайт, 2018. 446 с.

5. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. URL:http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14 (дата звернення: 02.04.2025).

6. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 06 грудня 2019 року № 361-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text.

7. Про віртуальні активи: Закон України від 17 лютого 2022 року № 2074-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text.

8. Типологічне дослідження на тему: «Актуальні методи, способи, інструменти легалізації (відмивання) злочинних доходів та фінансування тероризму (сепаратизму)»: ЗатвердженоНаказомДержавноїслужбифінансового моніторингу України від 20.12.2021 №146. URL: https://fiu.gov.ua/pages/dijalnist/tipologi/tipologi-derzhfinmonitoringu/tipologichne-doslidzhennya-aktualni-metodi-sposobi-instrumenti-legalizacziji-vidmivannya-zlochinnix-doxodiv-ta-finansuvannya-terorizmu-separatizmu.html (дата звернення 02.04.2025).

9. Фріс П. Л. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник. Одеса: Фенікс, 2018. 394 с.

10. Митрофанов А. А. Основні напрямки кримінально-правової політики в Україні: формування та реалізація. Одеса: Видво Одеського юридичного інституту НУВС, 2004. 132 с.

11. Українське кримінальне право. Загальна частина: підручник/П. С. Берзін, Т. А. Денисова, О. О. Дудоров та ін.; за заг. ред. В. О. Навроцького. Київ: Юрінком Інтер, 2013. 712 с.

12. Козич І.В. Кримінально-правова політика: функції та функціонування: монографія. Івано-Франківськ: Супрун В.П., 2020. 300 с.

13. Дудоров О. О., Тертиченко Т. М. Протидія відмиванню «брудного» майна: європейські стандарти та Кримінальний ко-

декс України: монографія. К.: Ваіте, 2015. 392 с.

14. Панов М.І. Суспільна небезпечність злочину. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Харків: Право, 2016. Т. 17: Кримінальне право/редкол.: В. Я. Тацій (голова), В.І. Борисов (заст. голови) та ін., 2017. С. 942–944.

Literatura

1. Popper N. Digital Gold: Bitcoin and the nside Story of the Misfitsand Millionaires Tryingto Reinvent Money. New York:Harper Paperbacks. 2015. XV, 398 R.

2. Borysov V. I. NTP i pytannia kryminalno-pravovoi okhorony bezpeky vyrobnytstva. Pravova derzhava: respublik. mizhvidom. zb. nauk. pr. Kyiv, 1992. Vyp. I. S. 80–86.

3. Kozych I. V. Zakhyst informatsiinykh komunikatsii zasobamy polityky v sferi borotby zi zlochynnistiu. Materialy mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Nauka kryminalnoho prava v systemi mizhdystsyplinarnykh zviazkiv» (m. Kharkiv, 9-10 zhovtnia 2014 roku). Kharkiv, 2014. S. 161–164.

4. Pashchenko O.O. Sotsialna obumovlenist zakonu pro kryminalnu vidpovidalnist: monohrafiia. Kh.: Yurait, 2018. 446 s.

5. Kryminalnyi kodeks Ukrainy vid 05.04.2001 r. URL:http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14 (data zvernennia: 02.04.2025).

6. Pro zapobihannia ta protydiiu lehalizatsii (vidmyvanniu) dokhodiv, oderzhanykh zlochynnym shliakhom, finansuvanniu teroryzmu ta finansuvanniu rozpovsiudzhennia zbroi masovoho znyshchennia: Zakon Ukrainy vid 06 hrudnia 2019 roku № 361-IKh. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text.

7. Pro virtualni aktyvy: Zakon Ukrainy vid 17 liutoho 2022 roku № 2074-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text.

8. Typolohichne doslidzhennia na temu: «Aktualni metody, sposoby, instrumenty lehalizatsii (vidmyvannia) zlochynnykh dokhodiv ta finansuvannia teroryzmu (separatyzmu)»: Zatverdzheno Nakazom Derzhavnoi sluzhby finansovoho monitorynhu Ukrainy vid 20.12.2021 №146. URL: https://fiu.gov.ua/pages/dijalnist/tipologi/tipologi-derzhfinmonitoringu/tipologichne-doslidzhennya-aktualni-

АНОТАЦІЯ

У сфері фінансової активності сьогодні набувають популярності віртуальні активи. Вони мають багато переваг, які роблять їх привабливими для використання (децентралізація, швидкість транзакцій, зниження витрат, прозорість, доступність, безпека інвестування, глобальність, безпосередній контроль користувачів). Як і інші досягнення науково-технічного прогресу, віртуальні активи застосовуються і в кримінально протиправній діяльності. Ці нові технології вже широко застосовуються для відмивання коштів, отриманих злочинним шляхом. Для дослідження кримінально-правових аспектів цієї проблеми може бути використано догматичний, герменевтичний та порівняльний методи, а також системний аналіз. Результати її вивчення свідчать, що новітні форми легалізації кримінальних капіталів мають такий же характер суспільної небезпеки, як і традиційні її форми. Легалізація (відмивання) майна завдає значної шкоди перш за все саме економічній системі, адже кошти, отримані таким чином, потрапляють у національну економіку й порушують баланс здорової ринкової конкуренції, сприяють інфляційним процесам, створюють умови для інших деформацій економічних процесів. Легалізація майна, одержаного злочинним шляхом, вчинювана з використанням віртуальних активів, характеризуються підвищеним ступенем суспільної небезпечності, оскільки підвищує ефективність приховування злочинних капіталів і зменшує можливості виявлення транзакцій та їх виконавців правоохоронними органами.

Зазначені обставини слід враховувати при застосуванні кримінальної відповідальності за ст. 209 Кримінального кодексу України. При застосуванні цієї норми в чинній редакції необхідно враховувати підвищений ступінь суспільної небезпеки легалізації кримінальних коштів шляхом використання віртуальних активів при призначенні покарання та звільненні від нього. У перспективі доцільно доповнити зазначену норму кваліфікуючою ознакою, яка дозволила б забезпечити посилення кримінальної відповідальності за такі кримінальні правопорушення.

Ключові слова: суспільна небезпечність, відмивання коштів, легалізація, кримінальна відповідальність, віртуальні активи.

metodi-sposobi-instrumenti-legalizacziji-vidmivannya-zlochinnix-doxodiv-ta-finansuvannya-terorizmu-separatizmu.html (data zvernennia 02.04.2025).

9. Fris P. L. Kryminalne pravo Ukrainy. Zahalna chastyna: pidruchnyk. Odesa: Feniks, 2018. 394 s.

10. Mytrofanov A. A. Osnovni napriamky kryminalno-pravovoi polityky v Ukraini: formuvannia ta realizatsiia. Odesa: Vyd-vo Odeskoho yurydychnoho instytutu NUVS, 2004. 132 s.

11. Ukrainske kryminalne pravo. Zahalna chastyna: pidruchnyk/P. S. Berzin, T. A. Denysova, O. O. Dudorov ta in.; za zah. red. V. O. Navrotskoho. Kyiv: Yurinkom Inter, 2013. 712 s.

12. Kozych I.V. Kryminalno-pravova polityka: funktsii ta funktsionuvannia: monohrafiia. Ivano-Frankivsk: Suprun V.P., 2020. 300 s.

13. Dudorov O. O., Tertychenko T. M. Protydiia vidmyvanniu «brudnoho» maina: yevropeiski standarty ta Kryminalnyi kodeks Ukrainy: monohrafiia. K.: Vaite, 2015. 392 s.

14. Panov M.I. Suspilna nebezpechnist zlochynu. Velyka ukrainska yurydychna entsyklopediia: u 20 t. Kharkiv: Pravo, 2016. T. 17: Kryminalne pravo/redkol.: V. Ya. Tatsii (holova), V.I. Borysov (zast. holovy) ta in., 2017. S. 942–944.

Samoilov E. Y.

E-mail: eugen.y.sam@gmail.com

PECULIARITIES OF THE SOCIAL DANGER OF LEGALISATION OF PROPERTY OBTAINED BY CRIMINAL MEANS, COMMITTED WITH THE USE OF VIRTUAL ASSETS

Virtual assets are gaining popularity in the field of financial activity today. They have many advantages that make them attractive for use (decentralisation, speed of transactions, cost reduction, transparency, accessibility, investment security, globalisation, direct user control). Like other achievements of scientific and technological progress, virtual assets are also used in criminal activities. These new technologies are already widely used for money laundering.

Dogmatic, hermeneutical and comparative methods, as well as systemic analysis may be used to study the criminal law aspects of this issue. The results of its study show that the newest forms of legalisation of criminal capital have the same nature of public danger as its traditional forms. Legalisation (laundering) of property causes significant damage primarily to the economic system, since the funds obtained in this way enter the national economy and disrupt the balance of healthy market competition, contribute to inflationary processes, and create conditions for other deformations of economic processes. Legalisation of the proceeds of crime committed with the use of virtual assets is characterised by an increased degree of social danger, as it increases the efficiency of concealing criminal capital and reduces the possibility of detecting transactions and their perpetrators by law enforcement agencies.

These circumstances should be taken into account when applying criminal liability under Article 209 of the Criminal Code of Ukraine. When applying this provision in the current wording, it is necessary to take into account the increased degree of public danger of money laundering through the use of virtual assets when imposing punishment and releasing from it. In the future, it would be advisable to supplement this provision with a qualifying feature which would allow for enhanced criminal liability for such criminal offences.

Keywords: public danger, money laundering, legalisation, criminal liability, virtual assets.